

KESKIAIKAINEN SASTAMALA ON HERRA HAKKARAISEN KOTI

9.10.2026 6.00

Suomen kirjapääkaupunki Sastamala tarjoaa matkailijoille suomalaisen kirjan vaiheita kartoittavan museon, menneitä aikoja henkiviä kivikirkkoja, perinnemaisemia ja Herra Hakkaraiselle omistetun talon.

TEKSTI JA KUVAT: LOTTA PELTONEN

Sastamala eli entinen Vammala julistautui vuonna 2013 Suomen kirjapääkaupungiksi. Ensi vuonna kolmekymmentä vuotta täyttävien Vanhan kirjallisuuden päivien lisäksi kaupungista löytyy suomalaisen kirjan vaiheita kartoittava museo Pukstaavi.

Vuonna 2011 ovensa avanneen kirjamuseon pysyvä näyttely esittelee suomalaisen kirjan historiaa inkunaabelista eli ennen vuotta 1501 painetuista kirjoista nykypäivän e-kirjaan. Kirjan kulttuurihistoriallista merkitystä esineenä ja yhteiskunnallisena ilmiönä tarkastellaan erilaisten teemojen kautta.

Erityisesti lasten suosikkeja ovat näyttelyä kiertävä satujuna ja näyttävänkokoinen Suomen lasten kirja, johon lukutoukka on syönyt ihmisen ryömittäviä aukkoja. Perinteisen opaskierroksen ohella näyttelyyn on ääniopastus suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja selkokielellä.

Pukstaavin yhteydessä toimii museokauppa ja kahvila. Kaupasta löytyy Sastamalaan liittyvää kirjallisuutta, kirja-aiheisia tuotteita sekä paikallista käsityötaidetta kuten **Tarja Rajakankaan** käsinsitomia kirjoja. Kahvilan makeita ja suolaisia herkkuja, arkisin myös lounasta, voi nauttia puutarhamaisella terassilla. Toinen mainio paikka kahvitella tai lounastaa on Vammalan torin kulmalla, Onkiniemenkadulla sijaitseva Pyymäen Konditoria.

Pukstaavin naapurissa sijaitsee Vammalasta kotoisin olevan kirjailija **Mauri Kunnaksen** luomiin hahmoihin ja kirjoihin perustuva elämyksellinen näyttely. Talossa voi temmeltää Sir Artturin ritarisalissa, leikkiä Koiramäen lasten kaupungissa, heittäytyä avaruusseikkailuun ja vierailla itsensä Herra Hakkaraisen kotona.

Kesällä 2013 Herra Hakkaraisen talo juhlisti kymmenvuotista taivaltaan avaamalla tontilleen hauskan autopihan. Näyttelyn lisäksi talossa on Ihanien tavaroiden kauppa, josta löytyy Kunnaksen tuotantoa ja kirjojen hahmoihin perustuvia tuotteita.

Toisenlaisen kulttuurin ystäville Sastamalan seurakunnalla on ihailtavaksi kymmenen kirkkoa, joista vanhin on 1400-luvun lopulla rakennettu Pyhän Marian kirkko. Keskiaikaisen kirkon rakennuskivet tuotiin lautalla Rautaveden toiselta puolelta Pirunvuorelta.

Kirkon vaiheita kuvastaa esineistö, joista vanhimpien joukossa on 1200-luvulta säilynyt kivinen kasteallas. Nykyisessä asussaan tynnyriholveineen, paksuine kiviseinineen ja maalattioineen kirkon akustiikka on erinomainen, ja kirkkoa hyödynnetään Sastamala Gregorianan esityspaikkana Pyhän Olavin kirkon tapaan.

Kuuluisin Sastamalan kirkoista lienee 1500-luvulla rakennettu Tyrvään Pyhän Olavin kirkko eli Vanha kirkko. Koko kansan tietoisuuteen se nousi syksyllä 1997 tuhopolton takia. Tulimeri hävitti vastikään talkoovoimin uusitun paanukaton ja arvokkaan interiöörin, mukaan lukien 1780-luvulta peräisin olevat **Anders Löfmarkin** Raamattuaiheiset maalaukset.

Tuhopolton jälkeen kirkko jälleenrakennettiin talkoovoimin vuosina 1997-2003. Vammalan seurakunta valitsi **Kuutti Lavosen** ja **Osmo Rauhalan** tekemään uusittujen sisätilojen kuvaohjelman Löfmarkin aiheiden pohjalta, mutta nykypäivän taiteilijan silmin. Pyhän Olavin kirkko uusine maalauksineen on ollut yleisölle auki loppukesästä 2009 asti.

Vanha kirkko sijaitsee komealla paikalla Rautaveden kupeessa, ja kirkolta levittäytyy kallioinen järvimaisema. Mukaan voi varata piknikkorin ja laiturilta pääsee uimaan. Paikalle voi saapua myös omalla veneellä.

Kun järvimaisemien ihailu on aloitettu, kannattaa poiketa Rautaveden etelärannalla Vehmaanniemessä sijaitsevalle viehättävälle luontopolulle, jonka maisema henkii mennyttä aikaa. Niityt, katajapensaat ja koivikkokumpareet tuovat mieleen vanhat suomalaiset elokuvat. Alueen arvoa lisäävät rautakautiset hautakiviröykkiöt.

Kesäisin kulkijoita tervehtivät niityllä laiduntavat lampaat. Niemenkärkeä lähestyttäessä kannattaa askeltaa reippaammin, sillä sitä asuttaa poikkeuksellisen suuri myrkkypistiäisten eli kansanomaisemmin muurahaisten populaatio. Alueelta löytyy 160 keko- eli punamuurahaisten pesää. Vehmaanniemeen on vapaa pääsy ja kulku tapahtuu omatoimisesti.

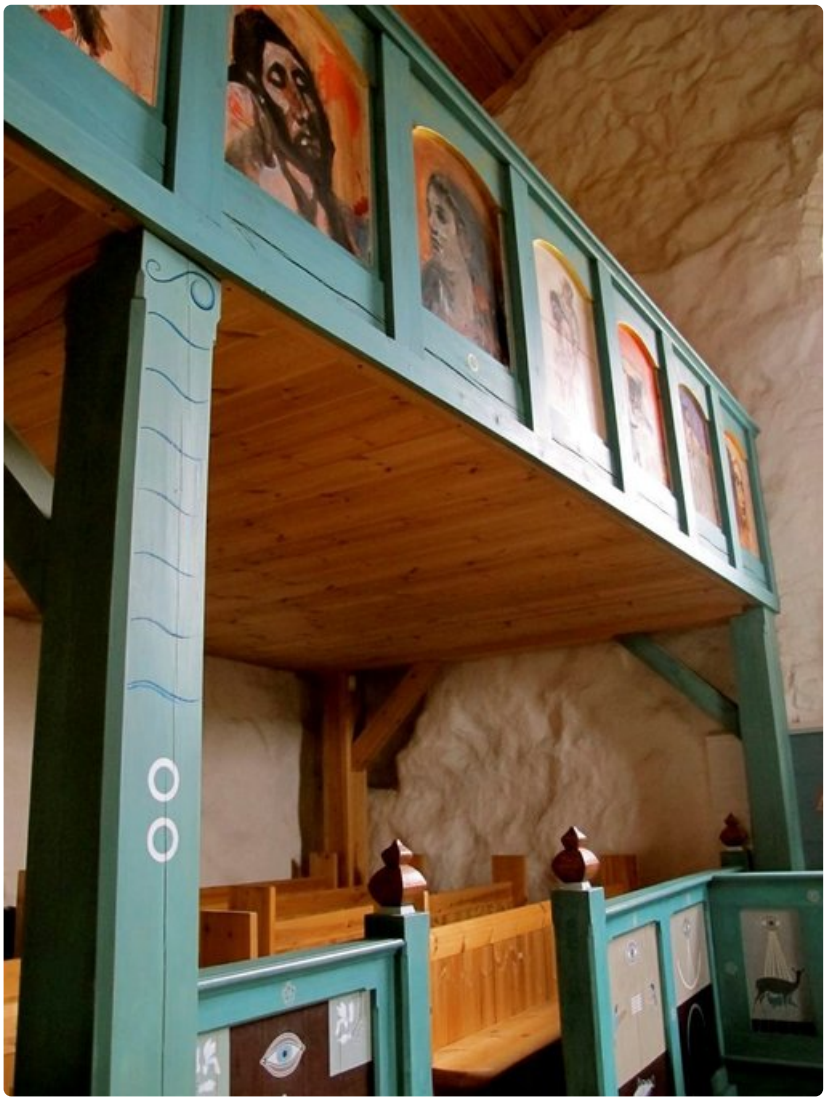
Jos Vehmaanniemen luontopolku kuulostaa liian kesyltä, kannattaa kokeilla vuorenvalloitusta, eli nousemista Ellivuoresta luontopolkua pitkin Pirunvuorelle. Ennen huippua kulkijan yllättää kangasmetsään maastoutunut Kivilinna, taiteilija **Emil Danielssonin** vuonna 1906 rakennuttama erämaa-ateljee.

Kivilinnassa järjestetään kesäaikaan vaihtuvia näyttelyitä. Pirunvuorelta avautuu kuvankaunis kansallismaisema järvinäkymineen.

Ellivuoressa kannattaa kokeilla myös vähemmän tallattuja polkuja. Talvisaikaan laskettelurinteenä toimivan Vanhan Ellin huipulle pääsee kesäaikaan patikoiden. Huoltotien lisäksi rinteen voi kiivetä hissikuiluun tampattua polkua pitkin. Hengityksen tasaannuttua voi huipulla ihastella suomalaista järvimaisemaa. Ellivuoressa sellainen odottaa kulkijaa joka ilmansuunnassa, sillä se sijaitsee saarella.

Majoitusta alueella tarjoavat Hotelli Ellivuori ja VuoriCaravanin leirintäalue. Ellivuoreen matkattaessa voi tehdä varikkopysähdyksen Kiskokabinetilla ja käydä ihmettelemässä C. G. Mannerheimin Salonkivaunua.

FAKTAT SASTAMALA

Kuutti Lavosen lehterikaiteet ja Osmo Rauhalan alttari yhdistyvät konkreettisesti taiteilijoiden yhdessä suunnittelemassa pylväässä, jonka teemana on vesi ja seitsemän aaltoa.

Tyrvään Pyhän Olavin kirkko on yksinkertaisuudessaan näyttävä ilmestys.

Sijainti: Pirkanmaalla
Perustettu: Vuonna 2009, kun Vammala, Äetsä, Mouhijärvi yhdistyivät.
Asukasluku: 25 747
Etäisyydet: Tampere 50 km, Pori 75 km, Turku 120 km, Helsinki 200 km
Tapahtumia: Vanhan kirjallisuuden päivät 27.-28.6., Sastamala Gregoriana - Wanhan Musiikin Päivät 19.-26.7., Kiikoisten Purpurit 28.-29.6.
Yhteystietoja:
Tyrvään Pyhän Olavin kirkko, Kallialan kirkkotie 50, *www.pyhaolavi.fi*
Sastamalan Pyhän Marian kirkko, Sastalaman kirkontie 119, *www.sastamalanseurakunta.fi*
Herra Hakkaraisen talo, Marttilankatu 10, *www.herrahakkaraisentalo.net*
Kirjamuseo Pukstaavi, Marttilankatu 12, *www.pukstaavi.fi/*
Kulttuuritalo Jaatsi, Gallen-Kallelan katu 1, *www.sastamalankaupunki.fi/sastamala*
Kivilinna, Ellivuorentie 131, *www.sastamalankaupunki.fi/sastamala*
Ellivuori, Ellivuorentie 131, *www.ellivuori.fi/hotelli/fi/*
Kiskokabinetti, Pirkanmaantie 1057, *www.kopteri.net/koti/hannu.keihanen*

Lammasaitauksen portista astuessa tehdään aikahyppy menneeseen.

Luomiskertomuksen viides päivä - Evät ja siivet.

Lampaat laiduntavat kesäisin Vehmaanniemessä.

**"Tänään minä, huomenna sinä, hautaan kannetaan",
on kirjattu ruumiinkantopaareihin vuodelta 1834.**

Mauri Kunnaksen tuotanto on näyttävästi esillä Herra Hakkaraisen talossa. Osa kirjoista on saatavilla myös englanniksi.

Pukstaavi sijaitsee peruskorjatussa entisen apteekkari O. A. Bäckmanin talossa.

Pirunvuoren metsäpoluilla kulkiessa mieli lepää.